

Quantior fit, eo quod in illa die solemnes nundinæ in eodem loco ducuntur, et ideo populi ab operibus vacantes, solito plus confluunt. Hac vero opportunitate, promiscuis turbis undique irruentibus, contigit convenisse de una vicinia tres milites germanos fratres, et duos alios seorsum fratres milites, illis tribus inimicantes, quoniam illi tres nuper interfecerant germanum illorum duorum fratrem militem. Illi vero tres aliorum fratris interfectores, convenerunt abbatem et monachos ejus loci, et rogaverunt nimis supplices, ut ferrent auxilium, laborando pro reconciliatione eorum. Ad quos abbas et monachi satis voluntarii requirentes ubi essent illi duo fratres orbat, tulerunt secum lecticam beati Arnulfi, et venerunt ex improvise ubi illi sedebant, et prandere incæperant. Senior frater, ut vidit monachos et sanctam lecticam, intellexit hos venire ad sese cogendum. Statim, projectis dapibus et poculis, voluit exurgens effugere; sed virtute Domini et meritis sancti Arnulfi, nates ejus adhæserunt scamno, pedes ejus adhæserunt scabello suppedaneo; et ita compeditus et constrictus resedit invitus. A monachis postulatus indulgentiam, respondit verba stul-

titæ. Quid multis differamus? Lingua proterva, oculi torvi, et totius corporis motus dissimiles, illum amentem prodiderunt, et morti jam inditum amici desleverunt. Tunc junior frater devovit dicens: *Sancte Arnulfe, miserere mei, et redde mihi vitam fratris mei; et ecce voveo et promitto quoniam si evaserit frater meus et pro amore tui istis inimicis efficiar amicus, et ipsum, vellet nollet, pertraham ut faciat cum eis perpetuæ pacis sædus.* Monachi præsentibus hæc audientes gavisi sunt, et accepta aqua humectaverunt pedes lecticæ, ipsamque aquam resumentes infuderunt ori ejus et faciei totæ. Tunc ille quasi de gravi somno expergiscens, continuit se; dein vocans fratrem fortiter ejulantem ait: *Gaude, frater, quia revixi, orationibus sancti Arnulfi me Deus vivere permisit.* Et consurgens adoravit cum magna devotione. Deinde fratris sui occisores cum magno affectu accepit in amicos, et sub firmamento juramenti pollicitus est illis pacem stabilem observare. Sic exosis gratiam, sic odientibus benevolentiam, sic beato Arnulfo honoris reverentiam, sic Christus Deus noster nomini suo laudem et gloriam provenisse dedit in sæcula sæculorum. Amen.

EJUSDEM S. ARNULFI VITÆ COMPENDIUM.

(Ex iisdem codd. mss.)

1. Quamvis Brabantia litium ac rapinarum olim fuerit altrix et magistra, veridicoque poemate dictum sit:

Francia quot vites, tot habet Brabantia lites, sub tempore tamen comitis Balduini et Adelæ comitissæ, superno dono irradiari meruit, dum sanctæ recordationis virum Arnulfum futurum episcopum, ad illuminationem hominum non paucorum suo sinu progenitum, seu radium sole justitiæ illustratum, meruit procreare. Hujus genitor Fulbertus Godelef matris consobrinus clara nobilitate refulsit, et mater, nomine Mainsindis, Teutonicorum procerum stirpe edita, ingenuitate spectabili claruit. Hi ergo inelyti genitores, carnali et spiritali prole florentes, habuerant filium jam adultum, formæ elegantia et militiæ actibus præcipuum, quem repente mors immatura diripuit, et genitorum corda irremediabili tristitiæ angore contrivit. Maternus tamen affectus pro amissione nati instantius condolebat, et nocte dieque in fletibus tempora protrahabat. Huic præ nimia anxietate dormitanti, apparuit vir speciosus, et luce micanti fulgidus, dicens ad eam: Quid teipsam mærore afficis pro filio tam utiliter mortuo? Qui si diutius viveret, revera lubricus, et prædo, et pravorum hominum convenna foret: imo potius grandi letare gaudio, quoniam in utero gestas filium quem superna electio prædestinavit magnum futurum. Hunc dum in lucem protuleris, Christophorum vocari optabis; quoniam revera idem puer operibus et verbis suo Christum in pectore feret. Et ut certo scias hæc ita divinitus præordinata, vadens ad ecclesiam, in eo loco ubi orare solita es, fodere fac: et fossa humo, invenies lapidem magnis litteris sculptum, quæ litteræ tibi prodent tui parvulus nomen et meritum. Et matrona venerabilis tantæ laudis percepto oraculo, a somno evigilans,

cum ingenti gaudio visionem enarravit marito; ac demum, ut comprobaret rei fidem, assumpsit famulos cum fossorio, et velut commonita fuerat, fodere faciens, laterem quadrum invenit altis litteris exaratum, habentem ita: CHRISTOPHORUS. Quo reperto, majori lætitia afflata est, et jam secunda de prolis sanctitate, quam antea nesciebat se concepissee, lætabunda expectavit divinæ operationis munus repromissum. Denique adultus cœpit esse blandus alloquio, acutus ingenio, promptus obsequio, alacer in opere, efficax et fortissimus in corporis robore. Exinde tirocinii tempore alacriter superato, militiæ cingulum sumpsit, et omni humana virtute præstantior in rebus militaribus fuit.

2. Patre autem defuncto, se ad monasticum ordinem contulit, et in ecclesia Sancti Medardi Suesessionis probatum se monachum, non solum claustrali contubernio, sed et solitaria reclusioneserverenter exhibuit. Exinde defuncto abbate Rainaldo, in abbatem eligitur, et hoc negotio se credens inferiori, nocturna fuga declinare molitur. Itaque unius diei fuga dilapsus, dum sequenti nocte remotiorem latebram quærît, lupi comitatu ad civitatem reducitur; et mane comprehensus, sedi quam fugerat episcopali auctoritate nolens invehitur. Tunc diuturna silentia, quæ tribus annis et mensibus sex tenerat, resolvit: et præco Domini constitutus, verbo et opere omnibus prodesse studuit. In officio igitur regiminis desudans, plura miracula fecit; rebelles et incredulos domuit, infirmos dono gratiæ Dei sanavit, cæcis visum reddidit, prophetiæ spiritu vigit. Quod vere sanctus et Deo placitus esset, omnibus innotuit. Tunc temporis Philippus rex Francorum voluit eum venire in aulam regalem, ut regni negotiis disponendis interesset; voluit etiam ut armatæ expeditioni interesset. Quod

utrumque servus Christi priscae professioni suae ollicere sentiens, abnuvit, et ne Deum, offenderet, regem terrenum circa hoc offendere non formidavit. Nec solum offensam regis incurrere, sed et curam abbatiae ex toto dimittere maluit, timens videlicet ne postquam manum in aratrum posuerat, si retro respexisset, non esset aptus regno Dei.

3. Itaque qui in pauca fidelis permansit, supra multa constituitur, ut salvo altiori intellectu, omnium vitiorum turbas, omniumque peccatorum in seipso metas comperceret, et virtutum copia cumulat, Deo et bonis hominibus complaceret. Glorificavit enim eum Dominus in conspectu regum et procerum regni, in conscientia domini papae Romani Gregorii, et totius cleri, adeo ut languenti ecclesiae Suessionicae Ursionis incuria, nihil remedium occurreret nisi ut hic beatus Christi servus ipsius ecclesiae pastorem curam consultu papae susciperet. Renuente [al. Annuente] igitur curia Francorum super ea sententia, sed cogente Romani pontificis auctoritate apostolica, consecratur episcopus, praesente electione canonica, ut lucerna gratiae Dei non jam lateret in angulo, sed omnibus posset lucere aptata candelabro. Sane dum consecrandus Hugonem Diensem episcopum, Romanae sedis tunc legatum, adiret, reginae Francorum longe a jam sterilitate maestissimae, misit nuntium, oenuntians ei, quod ventris gremio portaret filium, vitali flatu nondum vividum, sed post paucos dies spiritum vitae a Domino accepturum: cujus et nomen praedixit Ludovicus, et quod post decessum patris rex futurus, et abundantiori pace potiturus foret, aperte prophetavit. Mense Decembrio, quarto decimo Kalendarum Januarii, perfunctus est sacra pontificali benedictione, et rediens, vix evasit Viennensis cleri vel populi devotam violentiam, qui illum rapere sibi in episcopum, si capere potuissent. Advenienti denique in sedem Suessionicam, sit obvia regiae domus militia, et beatum episcopum interimere satagebant, sed pavebant ne vivos absorberet terra. Vir autem Domini cessit assistentibus, et solatio comitis Tedbaldi, mansionem accepit in castro Ulciacensi; ubi, convenientibus praelatis et nobilibus plebis, ecclesiastica causa diligenter tractabatur, cleri ac populi utilitas ad unguem sanciebatur, animarum salvatio exercebatur.

4. Quodam tempore cujusdam vici plebitaneam ecclesiam dedicaturus, clientibus suis dixit: *Tali, iogo, semita ad ecclesiam illam nos conducite, ut lateat populos, qui nos debeamus via venire, et*

A aliquid alimentorum vobiscum comportate, ut corporum fatigationem valeamus vel ad modicum relevare. Itaque semita remotior ac devia arripitur, nec tamen fervor populi hoc argumento sedatur; sed sub omni celeritate copiosa commeantium hinc inde turba adunatur. Quod cernens Dei servus, in laudem Conditoris erupit, ac deinde suis familiaribus dixit: *Quidquid alimentorum hic habetis, proferte, ut post laborem vires valeamus reparare.* Nec mora proferuntur quinque paximata, fundantur et vini heminae quinque. Tunc jactis in terram tapetibus, vir Domini supersedit, proflua turba illum gregatim ambiente. Tunc benedicens, paucos quidem numero, sed multos numeri mysterio, jussit omnibus qui undique considebant, distribui, vinum quoque ad satis propinari. Mirantur ministri panem non desicere, mirantur et illud tantillum vini tot sumentibus abundare. Nam excepto praesule cum suo comitatu, manducantium turba septingentorum B numerum continuit.

5. In eodem castro vir Domini sanctus Arnulfus monachum suum et presbyterum Everolfum, febribus et dyssenteria fatigatum, suae manus inpositione sanavit; bajulum rapinae diabolum gestare vidit; in hoc prophetiam de morte sua vel sepultura, Deo revelante, cognovit. Causa autem adventus sui, charitas fraterna et obedientia existit, quando domus papa imperio suo eum coegit et clericos, qui de prodicione sui comitis fuerant impetiti, eidem comiti reconciliaret, et contra sacros canones nil ab eis extorqueri consentiret. Patuit sacris mandatis apostolici auctoritate sibi injunctis, rediit in Flandriam, fecit pacem versus pacis minister. Nec tantum clericos calumnia quassos recuperavit; sed omnis Flandriae regionem, diabolico furore in semet saevientem, ad pacis et quietis placidam conserationem reduxit. Deinde consilio et voluntate domini Radbodi Tornacensis episcopi ecclesiam Sancti Petri apostoli et Omnium Apostolorum, sitam in vico Aldenborgensi, rogante comite Rodberto, et flagitante Conone nobili viro, edificandam, et usibus abbatiae aptandam suscepit, ubi, Deo ordinante, dormitionem requie accepit, ubi divinitus sibi antea provisam sepulturam subiit; et ubi post obitum sanctum anno tricesimo quarto, de translatione sacri corporis sui solemnia gaudentia praebuit, praestante Domino et Salvatore nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu Sancto, vivit et regnat Deus per immortalia saecula saeculorum. Amen.

VITA S. MADELGISILI CONFESSORIS ET EREMITAE IN PONTIVO, AUCTORE HARIULFO.

(MABILLON *Acta SS. ordinis S. Bened.*, Saec. IV, parte II, pag. 537. ex mss. codice Centulensi)

OBSERVATIO PRAEVI.

Qui Chronicon Centulense quatuor libris digessit Hariulfus, idem etiam libellum scripsit De gestis S. Madelgisili (S. Mauguille) confessoris, qui primum sub S. Fursei disciplina, dein Centulae monachus, inde secretum petiit Monasterioli (Monstrelet) ad Alteiam fluvium, ubi supremos vitae dies absolvit. Gervino abbati Centulensi, ejus nominis secundo, sequentem libellum dedicavit. Gervinus porro secundus alterius erat nepos, sed moribus longe dissimilis, idemque Ambianensis episcopus: cui Urbanus secundus abbatiam Centulensem abstulit in concilio Claromontensi. Haec constant ex Chronico Hariulfi, qui sub Anshero abbate nonnulla huic Vitae addidit a capite 16, aut certe aliquis alius. Ansheri elogium metricum praefatum erat initio ejus Vitae, quam ex ms. codice Centulensi Chronicon Hariulfi continente eruimus. S. Madelgisili Vita hunc habet titulum in codice ms.